

Serene Rosberg
Verksamhetschef

Motion från Helena Falk (V), Jesper Sahlén (V) och Mats Olsson (V): Följ forskningen - inför ett tak på barngruppernas storlek i förskolan!

Förslag till beslut

Barn- och skolnämnden föreslås besluta

att lämna yttrande över motionen i enlighet med vad som framgår av förvaltningens tjänsteskrivelse.

Sammanfattning

Helena Falk (V), Jesper Sahlén (V) och Mats Olsson (V) har lämnat in en motion som rör barngruppernas storlek i förskolan. I motionen föreslås ett tak för gruppernas storlek samt att gruppernas storlek ska följas upp och redovisas årligen.

Barn- och skolförvaltningen har skrivit ett yttrande över motionen. I yttrandet konstateras sammanfattningsvis att kvalitet i förskolan måste förstås och följas upp utifrån flera olika perspektiv som t ex barngruppernas storlek och sammansättning, personaltäthet, personalens kompetens och lokalernas ändamålsenlighet. Flera olika faktorer samspelar för bedömningen och upplevelsen av barngruppers storlek. Barn- och skolförvaltningen bedömer, utifrån en redogörelse av dessa, att det riskerar att bli begränsande för professionen i verksamheten att införa ett generellt tak för barngruppers storlek i de kommunala verksamheterna.

Underlag för beslutet

- Barn- och skolförvaltningens tjänsteskrivelse 2021-01-04 Motion från V om barngruppernas storlek
- Protokollsutdrag barn- och skolnämnden 2020-09-17, § 101
- Barn- och skolförvaltningens tjänsteskrivelse 2020-09-03 Motion från V om barngruppernas storlek
- Motion från Helena Falk (V), Jesper Sahlén (V) och Mats Olsson (V) om barngruppernas storlek 2020-05-06

2021-01-04

Diarienummer

BSN 2020/3564

Ärendet

Helena Falk (V), Jesper Sahlén (V) och Mats Olsson (V) har lämnat in en motion om rör barngruppernas storlek i förskolan. I motionen konstateras att Skolverket år 2016 införde riktmärken för barngruppers storlek på förskolor samt att snittvärdena för avdelningarna inom Lunds kommuns förskolor ligger högre än dessa.

I motionen föreslås att barngrupperna i Lunds kommuns förskolor inte ska överskrida 12 barn per barngrupp för 1-3-åringar och 15 barn för 4-5-åringar, samt att barngruppernas storlek varje år redovisas i Lunds kommuns årsanalys med avseende på medelvärden och andel som lever upp till intentionerna i beslutet.

Kommunkontoret har skickat motionen till barn- och skolnämnden för synpunkter senast den 2 oktober 2020. Barn- och skolnämnden återremitterade den 17 september 2020 § 101 förvaltningens yttrande i syfte att ge nämnden en tydligare bild av om de andra kvalitetsfaktorer som nämns verkligen är så gynnsamma inom Lunds kommun att barngrupperna kan vara så mycket större än Skolverkets rekommendationer. Barn- och skolförvaltningen har därefter skrivit ett yttrande över motionen enligt vad som följer nedan.

Yttrande

Förbättrade förutsättningar för utveckling och kvalitet i verksamheten är ett av de styrande mål som gavs barn- och skolnämnden i samband med beslutet om en ny organisation fr o m 1 januari 2018. Kvalitetsarbetet är prioriterat och arbetet pågår, bland annat tillsammans med Skolverket och Linnéuniversitetet inom projektet Samverkan för bästa skola, för att sätta arbetsformer för huvudmannens arbete.

Frågan om kvalitet i förskolan är komplex och måste förstås utifrån flera olika perspektiv som t ex barngruppernas storlek och sammansättning, personaltäthet, personalens kompetens och lokalernas ändamålsenlighet.

Förslag om tak på barngruppernas storlek

Förskolans organisation är en betydande förutsättning för hur väl arbetet mot läroplanens mål fungerar. De flesta förskolor är organiserade avdelningsvis, men ur ett pedagogiskt perspektiv är en grupp mer föränderlig än en avdelning och barngrupperna kan se olika ut under en dag på förskolan. Antalet avdelningar behöver inte överensstämma med antalet barngrupper i verksamheten. En förskola med exempelvis fyra avdelningar kan samtidigt ha personalen indelad i två arbetslag och barnen i ett flertal mindre

2021-01-04

Diarienummer

BSN 2020/3564

grupper under större delen av dagen. Det är rektor som ansvarar för det pedagogiska arbetet och organisationen kring detta.

Barn- och skolförvaltningen följde upp barngruppernas storlek och sammansättning i *Huvudmannens uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet läsåret 2019/20*. I sina rapporter beskriver majoriteten av rektorerna i förskolan att barngruppen delas in i mindre grupper de tider när barnantalet är som högst (oftast mellan kl. 9.00 och 14.00) samt att barnen delas in i mindre undervisningsgrupper. Många rektorer lyfter dock att långa vistelsetider utgör en utmaning för möjligheten att dela in barngruppen i mindre grupper då personalantalet är lägre på morgonen och senare på eftermiddagen.

Skolverket lyfter möjligheten till olika gruppindelningar på förskolan som en betydande kvalitetsfaktor.

Rektorerna anger oftast ålder som den avgörande faktorn för gruppindelning, men även den socioekonomiska sammansättningen i barngruppen och att barnens modersmål utgör viktiga faktorer för rektorerna att skapa gruppindelningar så att alla barn kan utvecklas utifrån sina förutsättningar. Lokalplanering inom förskolan bör göras med fokus på flexibilitet när det gäller möjligheten att skapa olika gruppkonstellationer inom en enhet.

Möjligheten att göra olika gruppstorlekar utifrån pedagogiska motiv styrs i högre utsträckning av antalet pedagoger än av de organisatoriska grupper dvs avdelningar, barnen tillhör.

Enligt Skolverket¹ visar forskningen att det är komplext att definiera vad en liten respektive stor barngrupp är då ett flertal faktorer samspelar för bedömningen och upplevelsen av antalet barn i gruppen. Dessa faktorer är (utöver antalet barn i gruppen):

- förskolans socioekonomiska upptagningsområde,
- förskolans lokaler,
- arbetslagets utbildning och kompetens,
- personaltäthet,
- barngruppens sammansättning av åldrar, kön, social och etnisk tillhörighet,
- barn med annat modersmål än svenska,
- barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling, samt
- innehåll och aktiviteter.

Närmare information om de viktigaste faktorerna ovan presenteras nedan:

¹ Barngrupper storlek i förskolan 2016, Rapport 433

2021-01-04

Diarienummer

BSN 2020/3564

Barngruppers storlek

År 2019 ändrade Skolverket sina riktlinjer för hur huvudmän för förskola ska redovisa barngruppers storlek. Från att tidigare ha rapporterat antal barn per avdelning till SCB skulle rapporteringen istället avse barngruppens storlek, innebärande hur stor den barngrupp är som barnen ingår i större delen av dagen. Trots denna förändring har Lunds kommun hittills rapporterat antal barn per avdelning, med syftet att kunna göra jämförelser bakåt i tiden. Detta har dock inneburit en problematik i nationell jämförelse och därför förändrar förvaltningen sin rapportering till SCB från och med år 2021 så att den sker i enlighet med Skolverkets riktlinjer. Antalet barn per avdelning har dock ökat i Lunds kommunala förskolor mellan 2016-2019, främst i avdelningar med äldre barn. Under 2019 ingick i medel 16,3 barn i en avdelning (alla åldrar). Detta är utifrån redogörelsen ovan således inte jämförbart med andra kommuner och större städer (i ovägt medel) och är inte detsamma som barngruppernas storlek större delen av dagen. Att rektorerna aktivt arbetar med barngrupper och dess sammansättning som en viktig grund för barnens trygghet, omsorg, lärande och utveckling framgår med tydlighet i deras kvalitetsrapporter.

Socioekonomiskt upptagningsområde

Befolkningen i Lunds kommun har en genomsnittligt hög utbildningsnivå. 2019 var andelen i befolkningen 25 till 64 år som har eftergymnasial utbildning 69,3 procent; motsvarande siffra för alla kommuner och större städer (ovägt medel) är 33,8 respektive 45,6 procent. Andelen barn och elever i Lunds kommunala verksamheter som har föräldrar med eftergymnasial utbildning är än högre och ligger kring 80 procent.

Förskolans lokaler

Förskolans lokaler är en förutsättning för verksamheten som påverkar både organiseringen av och upplevelsen av barngruppens storlek. De förskolor som finns i Lund är anpassade för det barnantal som de har idag vad gäller fastighetsmässiga aspekter. Det finns nyckeltal för exempelvis antal kvadratmeter inomhus och hur mycket ett hus måste ventileras för att rymma ett visst antal personer. Nyckeltalen används vid planering av nya förskolor och vid tillsyn av Miljö och hälsa. Utöver de tekniska aspekterna påverkar husets utformning och lärmiljöernas utseende organisering och upplevelsen av verksamheten. Varierade lokaler med olika rumsstorlekar ger förskolan goda förutsättningar att tillgodose trygghet, omsorg, lärande och utveckling, genom att anpassa barngrupp utifrån olika undervisningsmoment och enskilda barns förutsättningar och behov.

2021-01-04

Diarienummer

BSN 2020/3564

Nyare förskolelokaler i Lund har i högre grad fokus på att möjliggöra olika arbetssätt där det finns utrymme för flexibilitet i gruppernas storlek. Det gäller både över tid men även under en dags verksamhet. Ett större inslag av gemensamma ytor skapar flera rumsstorlekar och ger möjlighet till flexibilitet.

I de fall förskolans lokaler saknar tillräckliga ytor kan de rumsliga aspekterna bli begränsande för verksamheten.

Arbetslagets utbildning och kompetens

Andelen heltidstjänster med förskolläraryrkeslegitimation var 50 procent i Lunds kommunala verksamheter år 2019, vilket är högre än (ovägt) medelvärdet för alla kommuner och för större städer, där motsvarande siffra är 46 respektive 48 procent.

Personaltäthet

Generellt ligger antalet barn per årsarbetare på samma nivå i Lunds kommunala förskolor som medelvärdet för alla kommuner och större städer (kring 5 barn per årsarbetare). Dock har antalet barn per årsarbetare ökat mellan 2016-2019. Under 2019 var antalet barn per årsarbetare 5,6, vilket är något högre än i andra kommuner och större städer. I den statistik som förvaltningen redovisat till SCB per den 15 oktober 2020 är antalet barn per personal i förskolan 5,2, vilket är jämförbart med riksgenomsnittet 2019. Detta ger förutsättningar att organisera barngrupperna i mindre grupperingar beroende på det pedagogiska innehållet, enskilda barn och/eller barngruppens behov och förutsättningar. Om till exempel en avdelning har 16 inskrivna barn och tre pedagoger mellan kl. 9-15 så ges det flera möjligheter att organisera sig i olika grupperingar under dagen. Till exempel kan en pedagog arbeta med en grupp om fyra barn medan två pedagoger parallellt arbetar med en grupp om tolv barn, barnen kan delas in i tre grupper om 4-6 barn per pedagog osv.

Då andelen legitimerad personal är hög i Lunds kommunala verksamheter är antalet barn per årsarbetare med förskolläraryrkeslegitimation (heltidstjänster) lägre än medelvärdet av andra kommuner samt större städer. Antalet barn/årsarbetare med förskolläraryrkeslegitimation ligger relativt stabilt runt 11 de senaste tre åren.

Som redovisats ovan är barngruppernas storlek en av flera strukturella kvalitetsfaktorer i förskolan. Skolverket (2016) konstaterar att det inte är "självkänt att något färre barn i grupperna ger förhöjd kvalitet". Om exempelvis ett arbetslag består av få förskollärare som saknar specifik yrkes- och ämneskompetens behöver det vara färre barn i gruppen. Om samtliga faktorer ovan samverkar optimalt kan det istället vara fler barn i gruppen.

2021-01-04

Diarienummer

BSN 2020/3564

Utifrån ovan bedömer barn- och skolförvaltningen att ett generellt tak kan vara begränsande. Professionens kontinuerliga bedömningar utifrån det pedagogiska innehållet, enskilda barn och/eller barngruppens behov och förutsättningar är av betydelse och något rektorerna arbetar aktivt med för en kvalitativ förskoleverksamhet, vilket också framgår i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete 19/20.

Förslag om årlig redovisning av barngruppernas storlek

Årsanalysen följer kommunens styrmodell med fokusområden, mål och indikatorer. Det mål som tidigare funnits i styrmodellen kopplat till barngruppernas storlek i förskolan har tagits bort (se t ex ärende KS 2017/0568).

Huvudmannen ska enligt skollagen se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö. I Lunds kommun följs detta upp genom det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå, där barngruppernas storlek och sammansättning ingår i den periodicitet av regelbunden uppföljning som avser huvudmannens ansvar för förutsättningar för utbildningen, vilken redovisas till nämnden i form av en kvalitetsrapport. Mot bakgrund av det bedömer barn- och skolförvaltningen att huvudmannens säkerställande för ändamålsenliga förutsättningar för utbildningen avseende samtliga verksamheter och ansvarsområden följs upp med regelbundenhet och tillgodoses.

Varje år rapporterar Lunds kommun in uppgifter om barngruppernas storlek i förskolan till Skolverket via SCB. Med barngrupp avses enligt Skolverket sedan 2019 "den barngrupp som barnet ingår i under större delen av sin dag i förskolan", vilket ersatt den tidigare definitionen av barngrupp som "de barn som är inskrivna på en viss avdelning". Som redogjorts för i tidigare avsnitt ovan innebär det faktum att barn- och skolförvaltningen fortsatt rapportera antal inskrivna barn per avdelning, att siffrorna kan vara missvisande, bland annat som underlag för jämförelse med andra kommuner avseende barngruppernas storlek. Förvaltningen har beslutat att ändra rapporteringen till SCB fr.o.m. 2021, vilket innebär att förvaltningen framåt följer Skolverkets riktlinjer för denna uppföljning. I förslag till årsplanering för barn- och skolnämnden innevarande år finns ett informationsärende i december där förvaltningen ska redovisa barngruppernas storlek som rapporterats in till SCB.

Inom huvudmannens uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet läsåret 2019/2020 har barngruppernas storlek och sammansättning valts ut för särskild uppföljning. Delar ur denna

2021-01-04

Diarienummer

BSN 2020/3564

uppföljning finns redovisade ovan. En sammantagen redogörelse för vad som framkommit när det gäller barngruppernas storlek och sammansättning kommer att lämnas i barn- och skolnämndens kvalitetsrapport i januari, och utgöra underlag för det fortsatta arbetet med ökad och likvärdig kvalitet i förskolan.

Jytte Lindborg
Skoldirektör

Serene Rosberg
Verksamhetschef

Beslutet skickas till

För verkställighet eller motsvarande åtgärd:
Kommunkontoret

För kännedom:

-